

Samenvatting Godsdienst christendom hoofdstuk 1 tm hoofdstuk 6

Hoofdstuk 1 over het ontstaan van het christendom

De christelijke geloofsbelijdenis

- Het christendom is wereldwijd verspreid, maar daarbij ook verdeeld: katholieken, protestanten, Oosters-Orthodoxe, etc.
 - Maar ondanks die verdeeldheid speelt in al die richtingen de geloofsbelijdenis een rol: een tekst waarin kort en bondig bestaat wat het christelijk geloof inhoud
 - De geloofsbelijdenis werd in het jaar 325 vastgesteld in de stad Nicea
- De christelijke geloofsbelijdenis is geen tekst die Jezus heeft bedacht en uitgesproken maar kwam pas driehonderd jaar na zijn dood tot stand
- In die tijd werd er veel geruzied vooral over de figuur van Jezus
- Een presbyter uit Alexandrië, Arius (±250-336) stelde dat er werkelijk sprake wil zijn van een monotheïsme, Jezus nooit God kan zijn, want dan zouden we twee Goden hebben
 - Jezus moet daarom een menselijk schepsel zijn geweest, weliswaar een verheven schepsel, maar in ieder geval een menselijk schepsel
- De later heilig verklaarde kerkvader Athanasius (± 295-373) ging fel in tegen deze opvatting van Arius
 - Hij stelde dat als Jezus Gods Zoon wordt genoemd, Jezus ook een Goddelijke natuur moest hebben gehad
- Om de eenheid binnen die vormen van christendom enigszins te bewaren werd een canon vastgesteld: een lijst van de boeken van het Oude Testament in een Griekse vertaling uit de tweede eeuw voor Christus en een lijst van de boeken die we nu kennen onder de naam Nieuwe Testament
- Omdat het onvoldoende geformuleerd was ontstond het credo: de geloofsbelijdenis
- Rond het jaar 179 had Ireneüs van Lyon een tekst geschreven die aardig leek op de latere geloofsbelijdenis
- In 325 werd de concilie (kerkvergadering) voorgezeten door keizer Constantijn
- Bij deze kerkvergadering werden verschillende vraagstukken opgelost:
- Of er drie Goden waren of één
 - God is vader, zoon en heilige geest maar die drie zijn één
 - Credo in unum Deum
 - De geloofsbelijdenis begint met: 'ik geloof in één God'
- Is Jezus God of mens
 - Jezus is van hetzelfde wezen als God de Vader; alle menszielen zijn immers van Goddelijke oorsprong
 - Jezus is dus zowel God als mens
- Toch rommelde het nog tot het jaar 451 toen bij het concilie van Chalcedon werd vastgesteld dat Jezus helemaal God en helemaal mens was

Ontstaan van het nieuwe testament

- De geloofsbelijdenis vormt een beknopte samenvatting van het christelijk geloof
- Het nieuwe testament is een bundel van geschriften
- Christenen van alle mogelijke richtingen kunnen er inspiratie uit putten
- Het nieuwe testament bestaat uit:
 - Voor een belangrijk deel brieven

	<ul style="list-style-type: none"> • Vier verschillende levensverhalen van Jezus • Vier evangeliën • Samen met de joodse heilige boeken (het oude testament) vormen ze de Bijbel • In het nieuwe testament staat de persoon van Jezus centraal • Jezus is niet de stichter van het christendom, dit was waarschijnlijk ook niet zijn bedoeling 				
Het ontstaan van de evangeliën	<ul style="list-style-type: none"> • Jezus is waarschijnlijk gestorven rond het jaar dertig, mogelijk zelfs een paar jaar eerder • Alle uitspraken en verhalen van Jezus zijn mondeling overgeleverd en pas jaren later op schrift vastgesteld • Deze vastgestelde levensverhalen worden evangeliën genoemd • De evangeliën werden in het Grieks geschreven • De schrijvers die de evangeliën schreven zijn: Matteüs, Marcus, Lucas en Johannes • <i>leder van de vier evangelisten heeft als eindredacteur geprobeerd in zijn verzameling een zekere eenheid aan te brengen en door zijn keuze en redactie van teksten zijn best gedaan een eigen visie op Jezus te geven</i> 				
Symbol	Naam	Jaar	Hoe Jezus leren kennen	Waarom geschreven?	Voor wie geschreven?
Mens met vleugels / engel	Matteüs	70	Zijn naam was Levi, tollenaar door Jezus geroepen als apostel	Om uit het oude testament te bewijzen dat Jezus de beloofde Messias is	Voor joden die bekend zijn met profetieën uit het oude testament (Aramees)
Leeuw	Marcus	55-65	Hij heeft Jezus niet gekend, hij is op reis geweest met Paulus	Om aan te tonen dat Jezus de zoon van God is	Voor de christenen in Rome, maar ook de rest van de kerk (Grieks)
Os	Lucas	60-70	Lucas was arts. Hij heeft Jezus niet gekend maar alleen over Jezus gehoord	Lucas schreef zijn evangelie op basis van getuigenverslagen. Hij wilde een betrouwbaar verslag schrijven	Gericht aan Theofilus (een Romein) verder voor de rest van de kerk (Grieks)
Adelaar	Johannes	85-90	Als hij de discipel Johannes is, dan heeft hij 3 jaar met Jezus opgetrokken	Zodat men zou geloven dat Jezus de christus is Is minder geschiedkundig en erg filosofisch	Voor de heidenen (niet joden) en vroeg-christelijke gemeenten (Grieks)
Zwaard / duif / geen	Paulus	50-65	Heeft Jezus niet gekend in zijn leven. Hij heeft wel een visioen gehad waar Jezus verschenen is aan hem	Om de gemeenten te bewijzen, terecht te wijzen en te benoedigen	De christelijke gemeenten (Grieks)
Diversiteit binnen de eerste	<ul style="list-style-type: none"> • In de begintijd van het christelijke geloof geloofden mensen in 2 Goden: de hoogste volmaakte God en de boosaardige God die de vergankelijke materiële wereld heeft geschapen 				

<p>volgelingen van Jezus</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Vaak werd die God gelijkgesteld aan de God van het oude testament • De vier evangeliën van het nieuwe testament verschillen van elkaar, maar de verschillen binnen het christendom waren aanvankelijk veel groter • Tussen het jaar 30 en 70 bestonden verschillende interpretaties van Jezus: <ol style="list-style-type: none"> 1. Jezus aankondiger van de door joden verwachte eindtijd 2. Jezus de wonderdoener 3. Jezus de wijsheidsleraar 4. Jezus de verlosser • Er bestonden nog meer interpretaties van Jezus, dit werd bevestigd door de vondst van een grote verzameling teksten in de Egyptische stad Nag Hammadi in 1945 • In het jaar 367 had aartsbisschop Athanasius een paasbrief doen uitgaan waarin hij een opsomming gaf van de geschriften die tot de Canon (lijst) behoren, die ons overgeleverd zijn en waarvan wij geloven dat ze Goddelijk zijn <ul style="list-style-type: none"> ○ In deze lijst wordt de leer der Goddelijkheid verkondigd ○ In deze brief waarschuwde Athanasius voor apocriefe boeken, evangeliën op naam gesteld van een apostel die door ketters geschreven zouden zijn ○ Monniken vonden de teksten als het 'evangelie van Thomas' of de 'verhandeling over de ziel' waardevol en hierom zijn de 'verboden boeken' in kruiken begraven
<p>Het vroege christendom en het gnosticisme</p>	<p>Een gnostische visie op de wereld</p> <ul style="list-style-type: none"> • In de tijd dat het Nieuwe Testament ontstond, hadden veel mensen het gevoel in een duistere, door boze machten beheerste wereld te leven • Gnostici zijn in hun negatieve waardering van de aardse werkelijkheid daarin het verst gegaan • Het kwaad in de wereld is volgens gnostici niet veroorzaakt door de mens, door zondeval van de mens, zoals de bijbelse traditie wil • De oorzaak ligt in de boosaardigheid van een schepper-God (de Demiurg) die tegenover de ware God staat • Gnostici geloofden dat de geestelijke kern van hun wezen (vaak het pneuma genoemd) van de ware God afkomstig moest zijn • <i>In hun visie was het pneuma een Goddelijk lichtvonkje dat verdwaald was geraakt in de donkere kosmos en dat de schepper-God en zijn kwaadaardige handlangers hadden gevangengezet in een aards lichaam, een soort kerker voor het pneuma</i> <p>Uiteindelijke bevrijding van de ziel</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>De geest heeft zich bij de afdaling uit de zuivere sfeer het pleroma door de hemelsferen een ziel gevormd en zich daarna met een lichaam verbonden</i> • <i>De naar verlossing strevende ziel zal nadat het lichaam bij de dood achterblijft dezelfde weg omhoog zoeken</i> <p>Marcion (±85 - ±160)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Marcion, een van de eerste christelijke denkers, verkondigde binnen de christelijke gemeente van Rome een christendom met duidelijk gnostische trekjes <ul style="list-style-type: none"> ○ Volgens hem was de schepper-God van het Oude Testament de demiurg

	<ul style="list-style-type: none"> ○ Hij dacht ook dat de schepper-God onvolmaakt moest zijn ○ In het jaar 144 werd Marcion vanwege zijn ideeën uit de gemeente van Rome gezet
Hoofdstuk 2 op zoek naar de historische Jezus	
Evangelien als bron van informatie over Jezus	<ul style="list-style-type: none"> • Evangelies zijn verhalen waarin de schrijver duidelijk wil maken welke betekenis Jezus voor de mensheid heeft • Evangelisten waren niet zozeer uit op het nauwkeurig weergeven van de gebeurtenissen rond de historische figuur van Jezus, hun verhalen zijn geen journalistieke verslagen van feiten • Evangelies bevatten fragmenten die waarschijnlijk teruggaan op de historische Jezus: verhalen en uitspraken van hem en verhalen over hem <ul style="list-style-type: none"> ○ Het is dus niet eenvoudig te achterhalen wie die historische figuur van Jezus precies geweest is
Wie was Jezus? !	<ul style="list-style-type: none"> • Op de vraag wie Jezus is geweest, lopen ook binnen het hedendaagse wetenschappelijk onderzoek de meningen enigszins uiteen <ul style="list-style-type: none"> ○ De meeste onderzoekers geven globaal de antwoorden: <ul style="list-style-type: none"> ▪ Jezus was een jood ▪ Jezus leefde in Galilea en Judea ▪ Hij sprak Aramees • Jezus is waarschijnlijk een apocalyptische profeet geweest <ul style="list-style-type: none"> ○ Dat wil zeggen: een aankondiger van de eindtijd <ul style="list-style-type: none"> ▪ God zou na eeuwen onderdrukking het heft weer in handen nemen ○ Jezus verkondigde Gods heerschappij die aanstaande was ○ Jezus riep zijn gehoor op om nu al, dus in die ellendige wereld van die dagen, te leven naar de regels van de nabije werkelijkheid van god <ul style="list-style-type: none"> ▪ In die nieuwe werkelijkheid zouden tegenstellingen tussen rijk en arm zijn opgeheven of zelfs ten gunste van de armen keren <ul style="list-style-type: none"> • Dat vraagt een heel andere manier van denken en doen: dat vraagt om bekering • In tegenstelling tot Johannes de Doper ging het Jezus niet om een sober leven en om boete doen, maar om een manier van leven die paste bij het komende Rijk Gods • Jezus waarschuwde dat je je niet moest hechten aan aardse goederen een maatschappelijke zekerheden
Op zoek naar de geliefde van Jezus	<p>3.1 Maria Magdalena in de evangeliën</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tijdens het ontstaan van het Nieuwe Testament schoot al snel een grote mate van seks- en vrouwvijandigheid wortel • Lucas vermeldt dat Jezus rondtrok in het gezelschap van vrouwen: ‘kort daarop begon hij rond te trekken van stad tot stad en van dorp tot dorp om het goede nieuws over het koninkrijk van God te verkondigen’ • De twaalf vergezelden hem, en ook enkele vrouwen die van boze geesten en ziekten genezen waren zoals Maria Magdalena • Pas later lees je weer over Maria Magdalena in het lijdensverhaal • Tot slot treffen we Maria Magdalena aan bij het graf van Jezus en maakt Jezus zich kenbaar aan Maria Magdalena nadat hij uit de dood is opgewekt

	<ul style="list-style-type: none"> • Kennelijk was Maria Magdalena vanaf het begin in het gezelschap van Jezus maar de evangelisten maken daarover verder geen enkele melding <p>3.2 achter de teksten van de evangeliën</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wetenschappers vermoeden dat Maria Magdalena in de evangeliën is weggemoffeld doordat binnen het vroege christendom geen plaats was voor een vrouw die wat te vertellen had • In de tijd van het Nieuwe Testament ging een man niet op bezoek bij een vrouw en ook niet bij twee vrouwen • Het zou volstrekt onmogelijk zijn als vrouw om zo dicht bij een man te verkeren als er geen sprake zou zijn van een huwelijksband • Dat de evangelisten het huwelijk van Jezus met Maria Magdalena niet melden, heeft volgens Jacob Slavenburg met de vrouwonvriendelijkheid van de samenstellers van de evangeliën en met hun zeer negatieve waardering van seks omdat dit te maken had met het lagere aardse <p>3.3 Tot zondige vrouw gedegradeerd</p> <ul style="list-style-type: none"> • Maria Magdalena zou in de kerkgeschiedenis geïdentificeerd worden met de zondige vrouw, prostituee, die zich later bekeerde • In 591 werd Maria Magdalena door paus Gregorius de grote gelijkgesteld • Pas in 1969 zou de katholieke kerk haar standpunt over Maria Magdalena herroepen door te zeggen dat Maria Magdalena niet Gelijkgesteld mag worden met de zondares die in het evangelie van Lucas wordt genoemd
De historische vraag naar de kruisdoor van Jezus	<p>4.1 Heb uw vijanden lief!</p> <ul style="list-style-type: none"> • De rondtrekkende Jezus had veel sympathisanten (aanhangers), met name in Galilea waar veel mensen werden uitgebuit door grootgrondbezitters en Romeinen • Jezus beloofde de mensen een nieuwe wereld: een Rijk van God <ul style="list-style-type: none"> ○ Geweld wees hij daarbij af: hij hanteerde zelfs de leuze: 'heb uw vijanden lief!' • In het evangelie van Johannes lees je dat de mensen Jezus wilde uitroepen tot koning maar dat Jezus dat niet wilde en zich terugtrok in de bergen • De leerlingen van Jezus droegen wapens maar Jezus zelf niet <p>4.2 de roerige laatste dagen</p> <ul style="list-style-type: none"> • Herodes Antipas werd onrustig en wilde de rust bewaren in zijn gebied • Jezus trok teveel aanhang en daarom vond hij dat Jezus moest sterven • Ondanks de gevaren die dreigden, heeft Jezus zich uiteindelijk toch gewaagd in Jeruzalem, het centrum van het Joodse religieuze leven • Over de laatste dagen van het leven van Jezus vermelden de evangelisten opvallend veel details, waarschijnlijk door de beschikking van informatie van ooggetuigen <p>4.3 de joodse bevolking en de Romein Pilatus</p> <ul style="list-style-type: none"> • Uit onderzoek blijkt dat Pilatus een wreed man was die mensen zonder vorm van proces om liet brengen, dit terwijl in de bijbel staat dat Pilatus twijfelde over het proces van Jezus • De Joden stonden bij de Romeinen in een kwaad daglicht • Door de verantwoordelijkheid voor de kruisdood van Jezus vooral niet teveel bij Pilatus te leggen, kon duidelijk gemaakt worden dat de

	christenen gehoorzame onderdanen wilden zijn binnen het Romeinse Rijk
Hoofdstuk 4 van de beweging rond Jezus tot machtige staatskerk	
Van beweging rond Jezus tot kerkelijk instituut	<p>1.1 eenheid belangrijker dan een individuele mening</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tot ver in de tweede eeuw en in Rome zelfs tot in de derde eeuw, bestond er in de meeste christelijke gemeentes geen duidelijk bestuur • Met de groei van het aantal christenen moest orde op zaken worden gesteld: de gedachte aan de opvolging van de apostelen • Ireneüs van Lyon betoogde dat de christelijke boodschap het best werd uitgedragen in gemeentes die waren gesticht door een van de apostelen en waarin door hun navolgers die traditie was overgeleverd: de bisschoppen • Bisschoppen leggen de geschriften uit • Eenheid en solidariteit binnen de groep is belangrijker dan de persoonlijke geloofsovertuiging <p>1.2 samenwerken op basis van gelijkwaardigheid</p> <ul style="list-style-type: none"> • De eenheid die bestond tussen de duizenden christelijke gemeentes binnen het Romeinse Rijk tot ongeveer het jaar 300, was er een van harmonie, elkaar inlichten en advies vragen, een communicatieve band <ul style="list-style-type: none"> ○ Bisschoppen vroegen onderling elkaars advies <p>1.3 verklaring van de snelle groei van het christendom</p> <ul style="list-style-type: none"> • voor de snelle groei van de christelijke beweging kunnen in ieder geval twee oorzaken genoemd worden: <ol style="list-style-type: none"> 1. in de steden van het Romeinse rijk was min of meer een eenheid van taal en cultuur ontstaan waardoor een snelle verspreiding van opvattingen en gebruiken mogelijk werd 2. De nieuwe levensstijl van de vroege christenen heeft een bijzondere aantrekkingskracht uitgeoefend op grote groepen achtergestelden <ol style="list-style-type: none"> a. Een aanzienlijk deel van de bevolking bestond uit slaven b. Het christendom bood met zijn nieuwe normen op de situatie een passend antwoord <p>1.4 gespannen verhouding tot de Romeinse overheid</p> <ul style="list-style-type: none"> • De algemene houding van de christenen in de eerste eeuwen tegenover de Romeinse overheid is eerbiedige gehoorzaamheid, zolang de bevelen van de staat niet met die van God en zijn kerk in conflict komen <ul style="list-style-type: none"> ○ Christenen mochten geen deelnemen in het leger ○ Het niet-aanbidden van de keizer werd later gezien als majesteitsschennis en atheïsme <p>1.5 de beslissende rol van keizer Constantijn</p> <ul style="list-style-type: none"> • Een totaal nieuwe situatie zal ontstaan, als Constantijn de Grote (280-337) in het jaar 312 keizer wordt, hij deelt de macht dan nog met Licinius • In 313 vaardigen hij en Licinius het Edict van Milaan uit <ul style="list-style-type: none"> ○ Hierbij stelt de overheid zich neutraal op en krijgt ook het christendom een onbeperkte vrijheid van godsdienstoefening • Zij gaven de christenen vrijheid van godsdienst om ervoor te zorgen dat de christenen zouden helpen de eenheid in het rijk te versterken • In 314 wordt bij een belangrijke christelijke vergadering in Ales bepaald dat deserteurs uit het leger niet meer aan de eucharistie mogen deelnemen

	<p>1.6 het concilie van Nicea</p> <ul style="list-style-type: none"> • Sol invictus = de leer van Constantijn • Omdat het christendom geen goed georganiseerde eenheid vormde, organiseerde Constantijn in 325 de concilie van Nicea • De bemoeienis van Constantijn was voor christenen geen probleem • Hij kon immers voor een eenheid binnen het christendom zorgen • Constantijn probeerde niet alleen orde aan te brengen binnen het christendom, hij stuurde ook aan op een grote religieuze schoonmaak in zijn rijk toen hij stelde: Het geloof in vele goden botst met het geloof in maar één heerser op aarde <p>1.7 constantijn: de eerste christelijke keizer</p> <ul style="list-style-type: none"> • Constantijn had jaren aan het hof van de christenvervolger Diocletianus gediend • Constantijn liet zich niet dopen • Hij bleef munten slaan met zonnegod Sol en hemzelf • Op zijn sterfbed in 337 liet Constantijn zich dopen • Constantijn liet zijn vrouw en kinderen vermoorden maar daar mocht niet teveel worden bericht
<p>De begrippen 'beweging' en 'instituut'</p>	<p>3.1 waar mensen samen iets organiseren</p> <ul style="list-style-type: none"> • Als een organisatie groter wordt, ontstaat ook een organisatiestructuur die inhoudt wie wat regelt, wie waarvoor verantwoordelijk is • Als de organisatie nog verder groeit, kunnen dergelijke taken gewoon niet meer door vrijwilligers worden verricht en treden betaalde professionele krachten in dienst om bestuurstaken te vervullen <p>3.2 het begrip 'beweging' (tegenover 'instituut')</p> <ul style="list-style-type: none"> • Een beweging is een groepering mensen met een min of meer gemeenschappelijke overtuiging <ul style="list-style-type: none"> ○ Daarbij valt om te beginnen op dat men zich gewoonlijk kritisch opstelt tegenover een bestaande situatie <ul style="list-style-type: none"> ▪ Men wil samen iets in de maatschappij of cultuur veranderen ○ Kenmerkend voor een beweging is verder dat er een 'lichte' in plaats van een complexe organisatie is <ul style="list-style-type: none"> ▪ Dat wil zeggen dat weinig mensen zich met de organisatorische zaken bezighouden ○ Tot slot moet over een beweging gezegd worden dat er behoorlijk wat ruimte bestaat voor zelfstandige meningsvorming: er is gewoonlijk geen uitgewerkte, officiële leer die iedereen zou moeten navolgen • Een beweging hoeft zich niet per se tot een instituut te ontwikkelen <ul style="list-style-type: none"> ○ Iedereen in een beweging krijgt vaste taken, functies en gespecialiseerde bestuurders <ul style="list-style-type: none"> ▪ Op deze manier ontstaat er een stabielere sociale structuur <p>3.3 het begrip 'institutionaliseren'</p> <ul style="list-style-type: none"> • Een ontwikkeling van een beweging naar een grote organisatie of instituut wordt institutionaliseren genoemd • Institutionaliseren van een levensbeschouwelijke beweging brengt risico's met zich mee <ul style="list-style-type: none"> ○ Vb hiervan zijn:

	<ul style="list-style-type: none"> - Bij een organisatie kunnen zich mensen aansluiten die zich niet zoveel gelegen laten liggen aan de idealen waar het aanvankelijk om ging - Wanneer de leer, symbolen en riten streng zijn vastgelegd terwijl de samenleving verandert, sluiten na verloop van tijd opvattingen van het instituut niet meer aan bij de ervaringen van de leden - Doordat ambtsdragers zich uitsluitend bezighouden met organisatorische zaken, kan gemakkelijk een kloof ontstaan met de gewone leden - Omdat leiders bang zijn dat het imago van het instituut geschaad wordt, is men soms geneigd interne misstanden in de doofpot te stoppen
Hoofdstuk 5 over paus en keizer, troon en altaar, kerk en staat	
Van bisschop van Rome tot paus	<p>1.1 de eerste eeuwen: geen sprake van een paus</p> <ul style="list-style-type: none"> • Pas vanaf de tweede eeuw kent het christendom bisschoppen • Bij de concilie van Nicea was de bisschop van Rome niet aanwezig • Aan het einde van de vierde eeuw eist de bisschop van Rome een bijzonder gezag in de kerk op • In deze passage wordt verhaald dat Petrus naar Rome zou zijn geroepen, uiteindelijk gevangen wordt genomen en op eigen verzoek met zijn hoofd naar beneden wordt gekruisigd • In het jaar 150 doen verhalen de ronde dat Petrus ooit in Rome zou zijn geweest maar of Petrus werkelijk in Rome is geweest, lijkt niet waarschijnlijk • We staat vast dat Petrus en Paulus in Rome zijn begraven <p>1.2 de bisschop van Rome wil boven de andere bisschoppen staan</p> <ul style="list-style-type: none"> • Vanaf het einde van de vierde eeuw veranderen pausen in hun brieven naar andere bisschoppen van toon: • Zij beschouwen zichzelf voortaan niet langer als bisschop onder de bisschoppen maar als erfgenaam van Petrus: ze spreken andere bisschoppen niet langer aan als gelijkwaardige maar als onderdanige
Karel de Grote en het christendom	<p>3.3 de keizer benoemt de paus</p> <ul style="list-style-type: none"> • Keizer Otto de Grote (936-973) bemoeide zich niet alleen met de pauselijke politiek maar ook met de liturgie • Ook zette hij de paus af en benoemde zelf een paus • Hoe groot de bestuurlijke puinhoop binnen de top van de kerk was, bleek ook in 1046 toen koning Hendrik III zich naar Rome begaf om tot keizer te worden gekroond <ul style="list-style-type: none"> ○ Hier trof hij drie pausen aan die ruzie maakten <ul style="list-style-type: none"> ▪ Hij zette ze alle drie af en benoemde twee keer een nieuwe paus die beide snel stierven <ul style="list-style-type: none"> • Uiteindelijk benoemde hij zijn neef tot paus <p>3.4 van rijkskerk tot pauskerk</p> <ul style="list-style-type: none"> • Leo IX (de neef van Hendrik III) ging werken aan een hervorming van de kerk <ul style="list-style-type: none"> ○ Daarvoor was ook nodig dat de leiding van de kerk zich niet voortdurend zou laten misbruiken door koningen en keizers die hun prestige wilden vergroten <ul style="list-style-type: none"> ▪ Hij moest dus zoveel macht krijgen dat hij tegen koningen en de keizer kon optreden

	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Hij riep bisschoppen op het matje en pakte ze stevig aan, reisde door Europa om overal synodes te beleggen en veranderingen door te voeren <p>3.5 het Oosters Schisma</p> <ul style="list-style-type: none"> • De bemoeienissen van de keizers met de kerk en de christelijke leer zou zelfs een belangrijke aanleiding zijn tot de definitieve breuk tussen westerse en oosterse christenen, een verhouding die toch al wat gespannen was • Keizer Hendrik II ging namelijk ook nog eens sleutelen aan de meest fundamentele leertekst van de kerk: de geloofsbelijdenis, het credo
Hoofdstuk 6	
Voorspel tot de reformatie	<p>1.1 kloosterodes in de middeleeuwen</p> <ul style="list-style-type: none"> • De eerste kloosterodes ontstaan na de val van het Romeinse rijk • Het woord klooster komt van 'claustrum' dat 'een gesloten ruimte' betekent • Het klooster bracht onderdak en voedsel <ul style="list-style-type: none"> ○ Hierom werd niet iedereen zomaar toegelaten ○ In 529 werd een kloosterregel gemaakt om zeker te zijn dat iemand die aanklopte om toegelaten te worden echt wilde leven als kloosterling <p>1.2 kritiek op kerkelijke misstanden van binnenuit</p> <ul style="list-style-type: none"> • Vanuit de kloosterbeweging kwam daarmee ook heel wat kritiek op de kerkelijke praktijk en daarmee op de maatschappij als geheel • Het gepreekte armoede-ideaal was een directe kritiek op luxe en rijkdom binnen de kerk en op de soms zelfs losbandige levenswijze van de hoge geestelijkheid • In 1231 reageerde paus Gregorius IX door de inquisitie in te stellen • Het ging hierbij om een kerkelijke rechtbank die op wrede wijze andersdenkenden joden en zogenaamde heksen zou vervolgen • Veel initiatieven tot hervorming werden de kop ingedrukt <p>1.3 Renaissance en humanisme</p> <ul style="list-style-type: none"> • Aan het einde van de dertiende eeuw ontstond in Italië een nieuwe cultuurbeweging die zich liet inspireren door de klassieke Griekse en Romeinse beschaving • Renaissance staat vooral voor het artistieke zoals de kunst van Michelangelo • Humanisme staat meer voor de wetenschap <p>1.4 voorlopers van hervormers</p> <ul style="list-style-type: none"> • Armoedepredikers bestreden niet de leer en opvattingen van de kerk • John Wyclif zag de hele kerkelijke organisatie als een doorn in het oog waarbij hij de paus zag als de antichrist, de personificatie van het kwaad <ul style="list-style-type: none"> ○ Hij werd na zijn dood hierom veroordeeld
De reformatie	<p>2.1 Maarten Luther</p> <ul style="list-style-type: none"> • Maarten Luther (1483-1546) was een Augustijner monnik, in 1507 tot priester gewijd werd hij in 1511 hoogleraar in Wittenberg • Volgens hem kan de mens alleen op goede voet staan met god door te geloven (sola fide) • Een christen moet niet menen door goede werken bij God in een goed blaadje te kunnen komen staan

- In 1517 hangt hij 95 stellingen aan de deur van de slotkapel in Wittenberg
- In 1517 had paus Pius X toestemmingen gegeven dat de kerk aflaten (kwietschelding van zonden) kon verkopen
 - Luther was hier tegen
 - In 1520 brengt de keurvorst van Saksen Luther in veiligheid
- Na religieuze twisten en oorlogen kwam in 1555 de godsdienstvrede van Augsburg tot stand
- Luther zelf was niet uit geweest op een nieuwe religie, hij wilde dat het christendom terugkeerde naar de oorspronkelijke bijbelse inspiratie
- Al in de cultuurbewegingen van de renaissance en humanisme was er meer aandacht voor de individuele mens, ook bij Luther zie je daar iets van
- Volgens Luther heeft de mens het instituut van de kerk niet nodig

2.2 Johannes Calvijn

- Na contacten met volgelingen van Luther was Johannes Calvijn (1509-1564) ervan overtuigd dat de reformatorische gedachten van Luther de juiste waren
- Met zijn leer van voorbeschikking plaatste hij wel een eigen accent
- Vanwege de vervolgingen van protestanten in Frankrijk moest Calvijn al snel naar Zwitserland vluchten
- Calvijn stelde vier ambten in:
 1. Doctor of leraar
 2. Predikant
 3. Diaken
 4. Ouderling
- Een consistorie, kerkelijke rechtbank, moest erop toezien dat gelovigen gevolg gaven aan de leer en de kerkelijke plichten en er een moreel verantwoorde levenswandel op nahielden
 - Mensen die zich hier niet aan hielden werden gestraft
 - Ambtsdragers werden door de gemeenten gekozen

2.3 Reformatie in Nederland

- In 1523 begon de vervolging van lutheranen in Nederland

Calvijn en Nederland

- Er lopen twee belangrijke lijnen van Calvijn naar Nederland:
 1. De eerste lijn wordt gevormd door de opvatting van Calvijn dat onderdanen soms het recht hebben tegen de vorst in opstand te komen namelijk in het geval dat de eer van God tekort wordt gedaan
 - a. Die gedachte zou in de Nederlanden worden aangegrepen als een christelijke legitimering van de opstand tegen de Spaanse overheersing
 2. De tweede lijn heeft te maken met het feit dat Calvijn een succesvolle theologische faculteit stichtte waar predikanten degelijk werden opgeleid
 - a. Deze zouden ook naar Nederland komen
 - b. Vanaf 1540 verdrong zo het calvinisme het prille Lutherse protestantisme in Nederland

Nederlandse protestantisme

- In 1572 verwierven de eerste gebieden in Nederland hun zelfstandigheid tegenover de Spaanse koning
- In 1578 werd bij de eerste synode in Dordrecht vastgelegd

- Er heerste een tekort aan predikanten in Nederland en hierom werd in 1575 theologie
- Willem van Oranje pleitte telkens voor religievrede
- In 1816 besluit de hervormde kerk een hiërarchische structuur op te lekken: het moest de synode zijn die het hoogste bestuurlijke gezag bezat binnen de hervormde kerk der Nederlanden dus geen bestuur van onderop

De Statenvertaling

- In de eerste helft van de zeventiende eeuw werd ook begonnen met een Nederlandse vertaling van de bijbel, rechtstreeks uit de oorspronkelijke talen

2.4 reformatie in andere Europese landen

- De relatieve eenheid van de westerse christenen was binnen enkele tientallen jaren tenietgedaan: naast de katholieke kerk bestond voortaan het protestantisme
- In Zwitserland bracht Huldrych Zwingli de ideeën van Luther op zijn eigen wijze in praktijk
 - Hij zorgde ervoor dat de kloosters aan de overheid toekwamen en liet beelden verwijderen uit de kerk
 - Er kwam een oorlog tussen beide groepen waarbij Zwingli omkwam

2.5 de contrareformatie

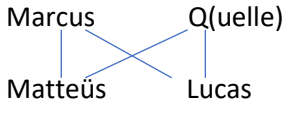
- De breuk tussen de westerse christenen was definitief en zou ook bij het concilie van Trente niet geheeld kunnen worden
- De inquisitie kon opnieuw zijn gang gaan en daarmee de reformatie in Italië, Spanje, Oostenrijk en Polen tegenhouden

Aantekeningen

Synoptische evangeliën

- Matteüs
- Marcus
- Lucas
- Johannes

Synoptische probleem

NT evangelie Judas Thomas Philippus Maria

